

sahne

Devlet Tiyatrosu'nda neler oluyor ?

Geçenlerde bir toplantı da Devlet Tiyatrosundan bir sanatçı bana kinayeli bir ağızla: «Siz Ankara'daki tiyatro olaylarını izliyor musunuz? Biliyor musunuz ki Üçüncü Tiyatro'da temsil bir hafta kaldırıldı, onun yerine İlahiyat Fakültesi öğrencileri galiba Hazret-i Ömer üzerine bir oyun oynadılar, öylesine kendinden geçmişlerdi ki teprağa gömülen oyuncunun üstüne kürekle toprak atan oyuncu nerdeyse kürekle arkadaşının başını yaralayacaktı. Hiç bunları yazmaz mısınız?»

Bunları bana söyleyen oyuncu Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçer'e kişisel nedenlerden kargın bir oyuncuydu. Bunu bildiğim için hiç istifimi bozmadan şöyle cevap verdim: «Bu olaydan haberim olmadı, ancak bu son günlerde Devlet Operası ve Balesi Genel Müdürlüğüne karşı öylesine sürekli yazılar yazıldı ki biraz ara vereyim, bir de bunu karıştırmayım» Cüneyt Gökçer yerine Aydın Gün adını anmam bu sanatçıyı şaşırttı, oysa kendisi Cüneyt Gökçer'in suçlanmasını istiyordu. Açıkladım: «Üçüncü Tiyatro Tiyatro ve Opera Genel Müdürlükleri arasında paylaşımıştır. Bazı gecelerde tiyatro, bazı gecelerde opera ve operet oynanır. Sözü geçen dinsel oyunlar «Kaktüs Çiçeği» oyununa ayrılan gecelerde oynanmamış, «Aşk İksiri» adlı opera kaldırılmış onun yerine dinsel oyunlar oynanmıştır. Üstelik burada Aydın Gün'ü ancak «Aşk İksiri» ni kaldırmış olması bakımından kinayabiliriz. Zaten mevsim açıldığında Devlet Operası ve Balesi Genel Müdürlüğü orkestra Avrupa'da olduğu için iki ay tiyatroyu kullanmamış, bütün kendilerine ayrılan geceler boş geçmişti. Opera daha yıllarca bir tiyatrodaki tek başına başlıksız temsiller verecek duruma henüz gelmemiştir. Bu bakımdan iki ay boş duran tiyatroyu bir şey söylemedik de şimdi bir kaç gece iyi gitmeyen bir opera kaldırıldı diye yazmak doğru olur mu? Kaldı ki bu tiyatro Türk Ocaklarıdır, orada Tiyatro Opera Genel Müdürlüklerinin temsilleri olmadığı zaman isteyen istediği temsilleri oynar. Bir de işin gurasını düşünmek gerekir, din adamlarının, he-

le üniversite kültürü almış yarım din adamları nun sahneye çıkmasını, dinsel konuları oynamalarını kınamak değil, bunlara alkış tutmak gerekir. Oyunu görmediğim için ne türlü bir şey olduğunu bilmiyorum, ama

Metin AND

davranış yönünden böyle bir adının atılmasını güzel buluyorum.»

Uzun uzun bunu niye anlatıyorum? Bu bir örnektir. Geçen yıl grev patirtilerinde da dik, kaçıttım, Devlet Tiyatrosuna ve onun genel müdürüne sürekli saldırılar oluyordu. Çoğu kişisel olan bu saldırılar haksızdı. Oysa on yıldır Devlet Tiyatrosunun çeşitli yönlerden bu köşede eleştirilmesini yapıyoruz. Biraz merak edip bu köşeden yazılanlar üzerinde durulsaydı gerçek eleştirisi için yeterince saldırganı malzemesi bulurlardı. Oysa saldırıları yapanların çoğu hepimizin olan, vergilerimizle ayakta duran bu kurumun bir nevi bir kurum olması için değil, ya karısı kadroya alınmadı, rejisör, lük kendisine verilmedi, oyunu veya çevirisi oynanmadı diye, ya da Genel Müdürlüğün yapı, oranım, alım satım, baskı işleri kendi ticaretevine verilmedi diye ver yansıyan edenler, işi yalnız kendi kişisel çıkarlarını düşünüyorlar, bunun için de kısa sürede maskeleyip düşüp savaşıyorlardı. Nitelikli bir örnek olarak verdiğim yıl kardaki oyuncu biraz araştırmaya ve düşünceye basma girseydi hedefini bilmeyerek nasıl yanlış seçtiğini anlayacaktı.

Yazının başladığı bir soru: Devlet Tiyatrosunda Neler Oluyor? Sorunun cevabı: Hiç bir şey olmuyor. Geçen yıl Devlet Tiyatrosu grev çekişmeleri, ikiye bölünmelerinin sıkıntıları içindeydi. Rahat iş görmek ortamı yoktu. Karşı gelenler provaları, daha da ileri gidip temsilileri baltıyorlardı. Bu durumda insaf sahibi olan eleştirininin olan değerlendirmeyi yapması doğru olmazdı. Bekledik, tiyatroyun bu yüzden opera ve bale yükü de kalktı. Kendi kendine söyle kuruyordum: Kimbilir gelecek mevsim (yani bu yıl) ne güzel şeyler getirecek. Bütün bir oyun döneminin ayrıntılı programını mev-

sim başında açıklayacaklar. İçerden ve dışardan konuk sanatçılar, dekor sanatçıları, oyuncuları alarak bir yanda büyük yanıklar yapmış çağdaş oyunları, bir yandan tiyatro tarihinin temel eserlerini, bir yandan da

eski ve yeni ilginç Türk yazarlarının oyunlarını bulup karşımıza çıkaracaklar. Ne gezer? Karşımıza çıka çıka bugünün özel tiyatrolarının bile oynamıyacağı bir «Kaktüs Çiçeği» çıktı. Mevsim açılalı nerdeyse dört ay olacak ikinci dönemin oyunları yeni yeni prova ediliyor, ilki ancak bu hafta gösterilebilecek. Eğer dört aydır österilen temsilleri iyi gitse neyse. Yedi kişiye oyun gösteren tiyatrolar varmış. Kaldı ki Devlet Tiyatrosu ikinci dönem oyunlarına başlaması için beklemesi de gerekmez. Önceki yıllarda mevsimin daha ilk ayında ikinci dönemin oyunları belli olur, hemen provalara geçilirdi.

Bazıları bu hareketsizliğinin nedenini Kültür Müsteşarlığının tiyatro yönetiminin işlerine karışması ve oyunları seçen Edebi Kurul'un iyi çalışmamasıyla açıklıyorlar. Öyle ki Kültür Müsteşarlığı gönderdiği önergede Edebi Kurulun seçeceği oyunlarda öz Türkçe kullanılan oyunları geri çevirmesini uyarırmış. Ben buna pek inanmak istemiyorum. Nasıl olur? Edebi Kurul yetki bakımından aslında değil Kültür Müsteşarlığı, Millî Eğitim Bakanlığının bile üstündedir. İçinde bir tanınmış şair, gene bir şair ve kültür adamı ve bir profesör bulunan kurul dil konusunda ne yapacağını hiç müsteşarlardan öğrenir mi? Zaten dilde özleşme öylesine güçlü bir akımdır ki, bunu durdurmaya kimsenin gücü yetmeyecektir. Nasıl yeter ki, bugün edebiyatımızı temsil eden en iyi şair, hikâyeci, denemecilerin yüzde doksanı öz Türkçe yazıyorlar. Edebi Kurul üyesi Ahmet Muhip Dranas da çevirdiği ve oynamakta olan «Echinler» de böyle yapmadı mı? Sonra sanat ve kültür adamlarımızın Kültür Müsteşarlığı kendilerini inanmadıkları şeyleri istediğinde hemen körü körüne yapacak ka-

dar kişilikleri, sorumlu, luk duyguları, kendi kendilerine saygıları olmayan kişiler midir? Kaldı ki diyelim Devlet Tiyatrosu bir Shakespeare oynamak istemiş de Kültür Müsteşarlığı olmaz mı demistir?

Aslında doğrudur, siyasi bir görüşün temsilcisi olan bir bakanın denetiminde olan Devlet Tiyatrosunu yürütmek, diyelim bir Devlet Tiyatrosu ve Balesini yürütmekten de ha güçtür. Operada «Rigoletto», balede «Kungular Gölü» oynadıkça kimsede buna bir şey demez de, gelgelelim bir Türk yazarının topluluğunun sorunlarını ele alan oyunu, ya da yabancı bir yazarın insanlığın şu veya bu derdini zorlaması hemen şimşekleri ve bakanlığın dikkatini tiyatro yönetiminin üzerine çekebilir. Güçtür bir bakanlığın denetiminde tiyatroyu yürütmek, ama belli ilkeleri olan, sanat özgürlüğünü korumakta kararlı bir yönetmene düşünce de inandığında direnmesi, daha da olmazsa bu işi bırakmaktır. Ancak böyleleri ilişkini olduğu toplum içinde saygınlık kazanır, yarınları örnek olur. Dilediğim tezelden Devlet Tiyatrosunun bu uykudan silkinmesi, hiç değilse özel tiyatrolarımızdan geri kalıyacak bir atılış yapmasıdır.

Kültür Müsteşarlığına gelince Devlet Tiyatrosundan önce onu daha önemli bir görev beklemektedir. Tiyatro, bale, opera ve orkestra kuruluşlarına kaynaklık eden Devlet Konservatuarının açık durumunu tezelden ele almalıdır. Yıllarca denenmiş, bu kurum bu duruma sokmakta büyük payı olan, sonunda da öğrencilerin sabrı taşıp zorla istifaya itmiş oldukları birini yeniden Devlet Konservatuarının başına getirmek hangi akla hizmettir, sorarım. Yakında bir divi vazında Devlet Konservatuarını tevizatı açıklayacağım, sanırım o kurların anlattıklarına şaşıp kalacaklar.

Bir açıklama bir düzeltme

Bu yıl Kurulun Küçük Komedî Tiyatrosundan bir yazı aldım. İlk oynadıkları «Nazım Kandı» adlı oyunun 110. temsile eriştiğini, bir de 12 Ocakta Turgut Özak (Sonu Sa. 7 de)